

Ledenorgaan
van de Nederlandse Vereniging
voor Maatschappelijk werk
'HUMANITAS'

No. 4, 13de jaargang, oktober 1963

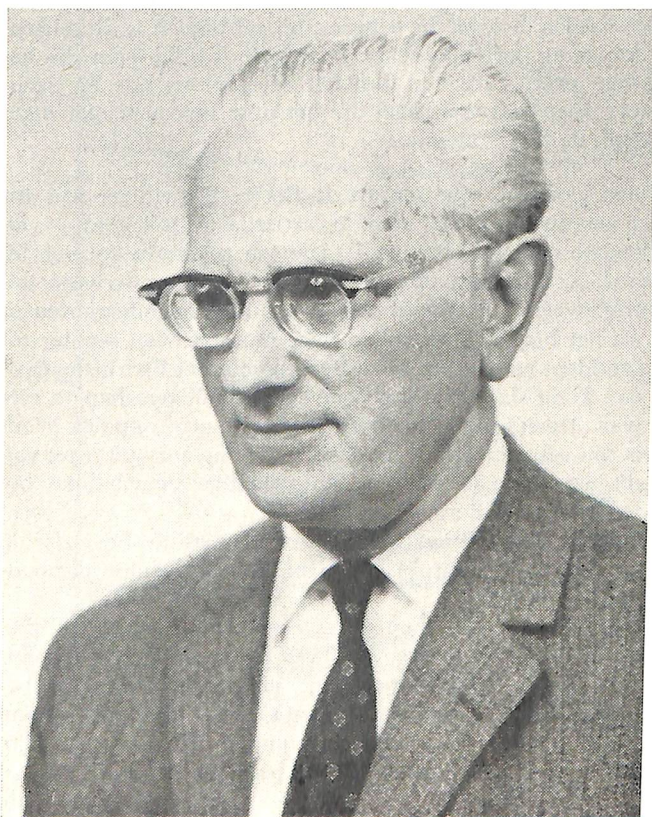
Redactie:
C. M. Swiebel, drs. H. Knorringa,
Mevr. Ch. A. Ottow-Loen (secr.)

Administratieadres: J. W. Brouwers-
straat 16, Amsterdam-Z., postgiro
582000, telefoon 712051

VAN MENS TOT MENS

Mr. dr. J. In 't Veld

Achttien jaar voorzitter van Humanitas

Het aantal jaren, maanden en dagen dat mr. dr. J. In 't Veld voorzitter van Humanitas is en zal zijn, wordt steeds beter voorspelbaar.

Op het komende congres is onze voorzitter namelijk voornemens de hamer neer te leggen, omdat hij dan de leeftijd waarop werkende mensen tot rust mogen komen, reeds ver gepasseerd is. Iets dergelijks is in onze verenigingsgeschiedenis nooit eerder gebeurd! Humanitas is, zo blijkt ons nu ineens, volkomen traditieloos in het afscheid nemen van voorzitters.

In het centrum van de vereniging kan men dat ook waarnemen aan de haast onwennige wijze waarop bevriende bestuurs- en verenigingsleden zich op dit afscheid voorbereiden. Net of men enige weerstand heeft tegen het verbreken van de zo vertrouwde band met de eerste en tot nu toe enige voorzitter, tevens een van de belangrijkste oprichters van de vereniging.

Een kleine troost – en dan alleen voor ijdel en ook wat schraal – moge daarbij zijn dat Humanitas binnenkort een stap mag doen naar de status van gevestigd instituut, dat portretten van oud-voorzitters in zijn hoofdkwartier kan hangen als waardigheidssymbool.

De vereniging zal er dus aan moeten geloven, de vertrouwde figuur in de voorzittersstoel te missen en moeten wennen aan een andere leiding en een onvermijdbaar andere dialoogvorm.

Gelukkig is de aantrekkingskracht van onze vereniging, onze beweging kunnen we beter zeggen, op voortreffelijke en tot leiding bekwame geestverwanten groot genoeg om vertrouwen op een blijvend goede leiding en belangenbehartiging in ons hoogste college te rechtvaardigen, maar dit kan de lichte weemoed niet wegnemen die wordt opgeroepen bij het terugtreden van de man die je eigenlijk wel de Vader van Humanitas zou kunnen noemen. Om hem heen is in 18 jaar de vereniging gegroeid. Van niets tot . . . Ja, tot wat! Tot een levensbeschouwelijk toporgaan, zeggen de formalist en de ambtenaar. Tot een krachtig stuk emancipatie van buitenkerkelijken, zegt de humanist. Tot een sociale beweging, zegt de bewogene. Tot een nog steeds groeiend complex van helpende handen, zegt 'het grondvlak'. Tot honderd afdelingen met meer dan 20.000 volkomen belangloze leden, zegt de propagandist. Tot een manifestatie van menselijke solidariteit met duizenden vrijwilligers en honderden beroepsmedewerkers, zegt het jaarverslag. Tot de grootste onder de geestverwante verenigingen, zegt het trotse dubbellid. Tot een vat vol groei-problemen, zegt het nieuwe bestuurslid. Tot een instelling

met een budget van meer dan twee miljoen, bereikt in een 18-jarig avontuur, met discriminatie en de voortdurende dreiging van een bankroet als hoofdvijanden, zegt de eco-
noom (verbaasd).

Wij vragen ons af wat zegt de voorzitter er zelf van?

Wij zullen het zonder twijfel op het congres van hem horen. In ieder geval is het huidige Humanitas niet 'niets' meer! Dat wat de vereniging nu is, komt op bewondering afdwingende wijze de eerste conceptie van In 't Veld tijdens de oorlogsjaren nog zeer nabij. Als we te zijner tijd van iedere voorzitter (naar de trant van geschiedenisboekjes) een kenmerkende kwaliteit zouden moeten vastleggen dan moet deze eerste voorzitter onze geschiedenis ingaan als de man die aan het eind van de moeilijke oorlogsjaren de juiste visie had, die uitzicht wist te geven op iets dat, hoewel nog niet bestaand, bereikbaar was voor de grote bevolkingsroep waartoe onze leden behoren; op iets dat uit niets moest worden opgebouwd en waaraan hij bovendien bereid was zijn krachten voor jaren te wijden.

Helpt

HUMANITAS

helpen

De zo veel besproken grondslag van onze vereniging door In 't Veld — na een volgens zijn eigen verklaring gelukkige inval — geformuleerd is, ondanks veel gehak, gebeitel, geschaaf en kritisch herformuleren, in wezen hetzelfde gebleven.

Daarom: de glans van deze eerste visie, dit initiatief en deze eerste vormgeving, verbleekt zelfs niet in het licht van 18 jaren leiderschap van onze moeilijke vereniging, op zich zelf reeds een bijzondere prestatie en een bewonderenswaardig voorbeeld van discipline en offerbereidheid.

Op het congres zullen woorden van waardering en dankbaarheid worden gesproken door een aantal natuurlijke personen, maar ook één rechtspersoon, Humanitas, zal zich op eigen wijze uiten met een bewijs van dankbaarheid en groeikracht.

Op dat congres is slechts 1 pct. onzer leden, zij het met machtiging van het thuisfront, aanwezig.

Voor velen concentreert zich het afscheid van de eerste voorzitter noodwendig in de kennisname van enkele inleidende berichten in eerder uitgekomen verenigingsbladen, in het lezen van deze regelen en van het verslag van het congres in het decembernummer.

Het zij ons daarom vergeven wanneer wij speciaal voor jongere leden van zaken gewagen die de ouderen al lang bekend zijn.

Humanitas is vroeger heel even een Stichting geweest. In 't Veld zag, met anderen, spoedig in dat vooruitgang alleen mogelijk was, wanneer vereniging en apparaat hun wortels in de gemeenschap zouden hebben. Daarom is de Stichting spoedig een vereniging geworden, daarom is onze instelling ook snel gegroeid en daarom ook kunnen nu leden, in vriendschap en krachtens hun recht, hun bestuur bekritisieren op een congres. Met vooruitgang en groei als resultaat.

Wat velen, ook na dit congres, bij zal blijven is de scherpzinnige en hoffelijke wijze waarop In 't Veld ieder die het beter meent te weten dan hij, bejegt en hoe hij evenzeer openstaat voor hem die het juist helemaal niet meer weet, de hulpvragende.

Men kan hem schetsen als de Eerste Vrijwilliger van onze vereniging. Bezie men de carrière van In 't Veld — van jongste bediende binnen 10 jaar via zelfstudie tot een bij prof. Kranenburg op een staatsrechtelijk onderwerp gepromoveerd hoofdbtenaar, van gemeentebtenaar via het burgemeesterschap naar minister; van rechter tot president van de Raad van Beroep voor het Bedrijfsleven — dan komt de zuiverheid van het vrijwilligerschap in zijn voorzitterschap pas goed tot uiting. Maatschappelijk Werk is zijn vak niet. Het komt erbij, maar dan ook met inzet van de meeste vrije tijd en zijn volledige persoonlijke belangstelling gedurende 18 jaren.

Onze vereniging heeft bij uitstek als taak de bevordering van de volle ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid.

Welnu, dan moeten wij alle weemoed uitbannen, wij dienen immers het in evenwicht ouder en oud worden en dus ook het in ruste terugtreden, met tevredenheid te beschouwen. Wij mogen dus opgewekt afscheid nemen. Maar omdat we gewone en onvolmaakte mensen zijn, voelen we toch het verlies wel heel erg.

H. van Schaaik

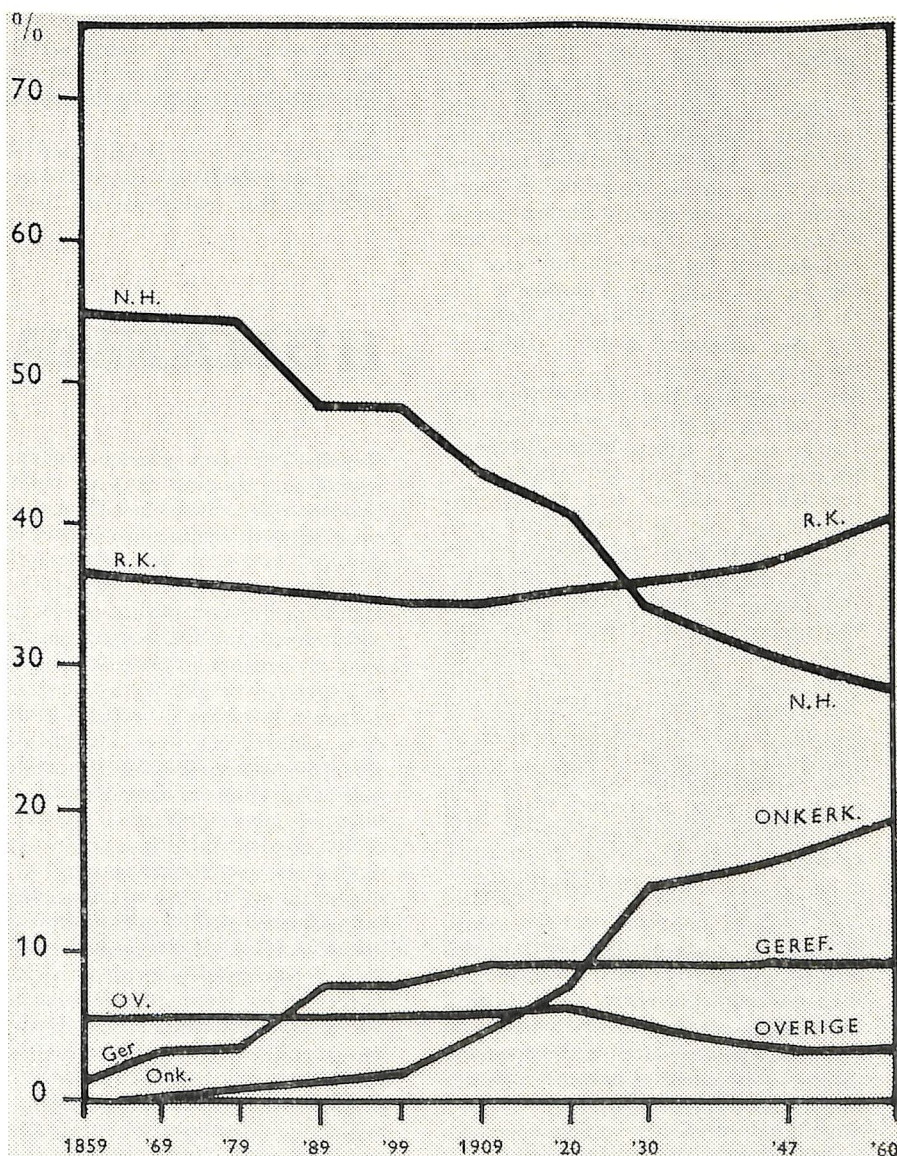
Wat de volkstellingscijfers ons zeggen en verzwijgen

Iedereen in Nederland weet dat van tijd tot tijd de neuzen worden geteld.

Dit doet het Centraal Bureau voor de Statistiek, dat ons in staat stelt precies te weten wat er allemaal achter die Nederlandse neuzen schuilt, zoals beroepsgroepen, leeftijdsgroepen, stedelin-

gen, plattelanders, enz. Ook geven wij allen bij volkstellingen geregeld op tot welke kerk wij behoren, of wel we zetten een streepje of vullen in 'geen'. Het ingevulde hokje passeert vele telmachines en kan dan worden verwerkt in onderstaande statistiek, die de toestand tot 1960 weergeeft.

De voornaamste kerkelijke/niet-kerkelijke groeperingen in Nederland, naar hun relatief aandeel in de bevolking in de periode 1859-1960.

(Ontleend aan Sociologisch Bulletin 1963 1, orgaan van het sociol. instituut van de Ned. Hervormde Kerk.)

Inleiding op het openbaar gedeelte van ons congres

Wat zien we? Verhoudingsgewijze een zwakke geleidelijke daling sinds ongeveer 1920 van het aantal mensen dat is aangesloten bij de gereformeerde en diverse kleine kerkgenootschappen, een vrij sterke daling van het aantal aangesloten bij de Herv. Kerk, een geleidelijke stijging van de aantallen rooms-katholieken en onkerkelijken.

Velen vragen zich af hoe het verder zal gaan, sommigen worden ongerust en gaan aan het organiseren om de verdere loop van de statistische lijnen te beïnvloeden. Vooral afbrokkelende groepen gaan aan het werk om zich te handhaven. Sociologische instituten worden opgericht om aan de hand van onderzoek antwoord te geven op de vraag 'Wat moeten en kunnen we eraan doen? Hoe stoppen we de daling? Hoe bevorderen we de groei?' Er is een hervormd, een katholiek, een geref. en een humanistisch instituut voor sociaal onderzoek (verenigd in een centrale).

Het Sociologisch Bulletin van het sociol. instituut van de Ned. Herv. Kerk gaf in 1963 een volkstellingsnummer uit, dat besluit met een paragraaf 'Enkele "kerkelijk-strategische" prioriteiten'.

Het blad noemt achtereenvolgens:

1e. Het opvangen van nieuw inkomenden in vestigingsgebieden, en het vasthouden van deze zo goed als van de (nog) aanwezigen, en het bereiken van de meer of minder sterk van de kerk vreemden.

2e De in bevolking teruglopende plattelandsstreken onderwerpen aan een 'pijnlijk zelfonderzoek' op het stuk van de organisatie en het gehalte van het kerkelijk-gemeentelijk leven. Het blad beveelt bundeling van aanwezige krach-

(vervolg op pagina 6)

Zwolle *stad met allure!*

Zo zullen dan de deelnemers aan het congres kennismaken met Zwolle. Voor sommigen een herhaalde voor anderen mogelijk een nieuwe ontmoeting. Nu is het meestal zo, dat van een werkelijke kennismaking met de stad tijdens een congres maar weinig terechtkomt. De tijd wordt immers in de eerste plaats opgevraagd voor de vergadering.

Onder u zullen er zijn die, zoals kortelings een nog jeugdig oud-Zwollenaar in Vrij Nederland als zijn mening gaf, vinden dat Zwolle maar een saaie stad is. Maar of deze mening gegrond is? Schrijver dezer regels denkt daar n.l. heel anders over en is maar wat gek met z'n stad, al bezorgt de 'melkboer' niet op etagewoningen.

Waarom saaï volgens de één en springlevend volgens de ander? Saaï mogelijk voor hen die er geen moulin rouge vinden en er ondanks de aanwezigheid van enkele druk bezochte bars evenmin

gelegenheden aantreffen waar striptease te bewonderen is. Niet saaï omdat Zwolle op alle mogelijke gebied voor elck wat wils biedt, al loopt Zwolle niet overal mee in het eerste gelid. Al is er dan geen sintelbaan, geen ijsbaan (meer) en (nog) geen sporthal, een fraai openluchtbad en dito overdekt is er wel. Zwolle kondigt zich tegenwoordig officieel aan als stad van karakter. Bedoeld zal wel niet zijn, dat er allemaal karaktervolle mensen wonen, want evenals overal in de wereld, 'sind die Mörders unter uns'. Met dat karakter wordt veeleer bedoeld dat Zwolle een eigen gezicht heeft met een oude binnenstad, omringd door stadsgrachten. Wie Zwolle per trein binnenkomt en wandelt naar die binnenstad zal al direct getroffen worden door de fraaie singels langs deze stadsgrachten met een uniek kijkje op de 'Peperbus' en vooral op de oude Sassenpoort, die het van alle kanten 'doet'. Bij een zomerse avondverlichting is het hier een lust voor het oog en wat heeft de Kunstmarkt met z'n lido op de Suikerberg het deze zomer niet uitstekend gedaan. (Geen leven in de brouwerij?)

Een vergelijking met gelijksoortige steden valt stellig niet in het nadeel van Zwolle uit. Er zullen 'zelfs' Zutphenaren zijn die met hun stad weglopen en vergelijk die stad nu eens met Zwolle. Ik weet wel, dat de Deventenaar *weet*, dat zijn stad heel wat anders is dan Zwolle, dat geen eerste divisievoetbalclub binnen z'n muren heeft. Maar heeft Deventer een plekje vergelijkbaar met onze Grote Markt, met z'n gezellige zitjes op de terrassen, en met de vrijdagse marktdrukke waar bewoners van ver uit de omtrek naar toe komen, de Staphorster boerinnen inclusief?

Wat verlangt ge van een stad van om en de bij 57.000 inwoners? Waar is er een actievare Kunstkring, die op het gebied van de kunst de Zwollenaren — en alweer voor velen daarbuiten — zoveel biedt?

Of het nu kamermuziek of concerten betreft, toneel- of operavoorstellingen. Wist u dat de Kunstkring per seizoen 7 voorstellingen van de beste toneelgezelschappen geeft gedurende 3 achtereenvolgende avonden? Vermaard zijn de vele orgelconcerten in Zwolle.

Waar vindt u mooier congreszalen dan in de Buitensociëteit en in Odeon, waar tevens evenals in bioscoop 'De Kroon' dagelijks de nieuwste films worden vertoond.

Het mag dan zo zijn, dat Twente Zwolle de universiteit heeft afgesnoept, in de sector onderwijs biedt Zwolle studiegelegenheid in alle mogelijke richtingen. Naast de diverse technische scholen met een HTS, tuinbouw- en landbouwschool is er het gemeentelijk gymnasium Celeanum, zowel een gemeentelijke als een rijk's h.b.s., een handelsdag- en avondschoon, een christelijk en een r.-k. lyceum, het laatste gehuisvest in een gebouw dat architectonisch een sieraad is voor de stad.

Op alle gebied zijn er bloeiende clubs van de befaamde Rederijkers tot een dahliavereniging toe, welke laatste elk jaar een tentoonstelling houdt en dit jaar in 2 dagen tijd zo'n 10.000 kijkers trok.

Elk groot circusgezelschap doet Zwolle aan. Het jaarlijkse concours-hippique trekt elk jaar gedurende de feestweek

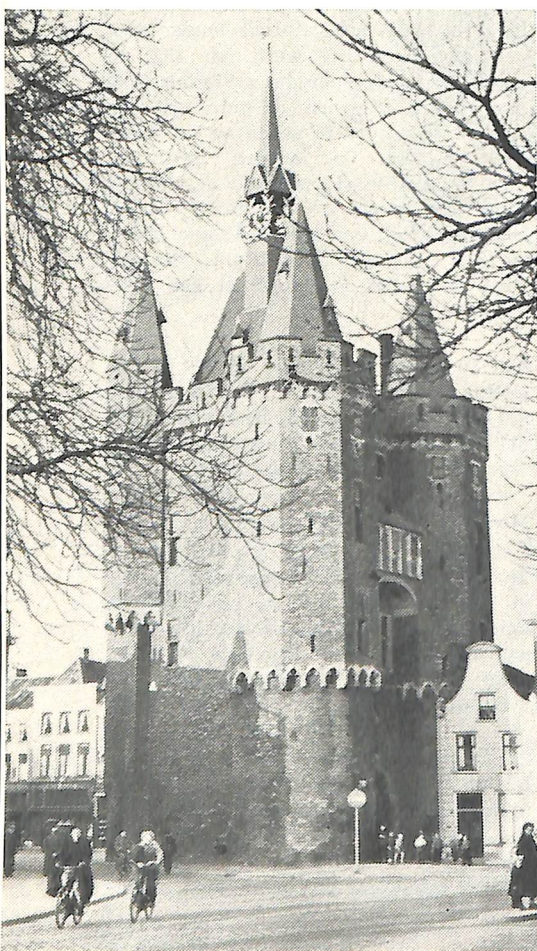
HUMANITAS

Nadat u iets heeft gelezen over de stad waarin ons congres dit jaar wordt gehouden, wilt u wellicht ook iets weten over hetgeen Humanitas in deze stad doet.

Het is met gemengde gevoelens dat ik u daarover wat vertellen ga. Aan de ene kant is het natuurlijk prettig om iets te zeggen over het werk waarbij men zo nauw betrokken is, maar aan de andere kant is het weer minder aangenaam om zo voor het forum van de gehele vereniging te laten merken hoe klein en onbelangrijk onze afdeling nog is. We zouden namelijk graag meer doen dan op het ogenblik het geval is.

Toch zijn wij in wezen groter dan het ledental van slechts plm. 175 op het eerste gezicht doet vermoeden.

Twaalf jaar geleden werd onze afdeling opgericht en werd begonnen met een sectie voor gezinsverzorging. Deze sectie groeide snel, maar werd om administratieve redenen buiten de verenigingsledenadministratie gehouden. Het aantal contribuanten bedraagt momenteel plm. 800. Onder leiding van een maatschappelijk werkster zijn thans 5 gezinsverzorgsters en 4 gezinshelpsters aan het werk. Bovendien verzorgt deze

— met kermis in de binnenstad — weer duizenden belangstellenden aan en niet alleen de boeren uit de omtrek.

Ik zou zo nog door kunnen gaan, maar genoeg hierover. Nog even mag op de unieke ligging gewezen worden met mogelijkheden voor uitstapjes naar de fraaiste bossen van de Veluwe, die liggen nl. in Hattem, afstand plm. 5 km., naar de boorden van de IJssel en Vecht Giethoorn en de nieuwe Zuiderzeepolders met recreatiegebieden.

De centrale ligging van Zwolle aan een aantal waterwegen en als spoorwegknooppunt is gunstig voor de industrie, zodat nu de Zwolse overheid hier meer dan voorheen haar aandacht op richt en de verwachting gewettigd is, dat Zwolle eerlang een industriestad van betekenis zal worden. Een uitbreiding door annexatie van het grootste deel van de gemeente Zwollerkerpel, waar Zwolle thans door omklemd wordt, ligt in het zeer nabije verschiet.

U wist natuurlijk al, dat de vrijdagse veemarkt de belangrijkste van het land is?

Zwolle niet alleen een stad voor congressen, maar ook om er te wonen!

Wim Peters

Een brief van het hoofdbestuur . . .

Het hoofdbestuur heeft zich met een brief gewend tot de Minister van Justitie, met het verzoek de juiste voorlichting betreffende Humanitas als gezinsvoogdijvereniging aan de Kinderrechter en de Raden voor de Kinderbescherming te helpen bevorderen.

Het is in verschillende arrondissementen gebleken dat door de Raden voor de Kinderbescherming moeilijkheden worden ondervonden als zich de vraag voordoet: welke cliënten komen in de eerste plaats in aanmerking voor gezinsvoogdij vanuit Humanitas? De mening van het hoofdbestuur is dat de cliënt door de Raad volledig omtrent de verschillende gezinsvoogdijinstellingen dient te worden voorgelicht, waarna de

cliënt zelf in de gelegenheid moet worden gesteld zijn keuze te bepalen.

Wanneer de cliënt de keus aan de Raad voor de Kinderbescherming overlaat, moet de Raad op grond van volledige gegevens kunnen beoordelen of Humanitas aan de cliënt hulp kan verlenen in een sfeer die hem (haar) het beste past. Wanneer we constateren dat in enkele Raden alleen wordt gesproken over 'humanistische gezinnen', dan ontbreekt er toch duidelijk iets aan de voorlichting. Het hoofdbestuur heeft immers voor een aantal arrondissementen erkenning gekregen op grond van een aanmerkelijk uitgebreider beschrijving van bevolkingsgroepen, waarvoor Humanitas zich beschikbaar mag stellen als hulpverlenende instantie.

IN ZWOLLE

sectie sinds enkele jaren de hulp aan bejaarden waartoe thans 10 bejaardenhulpsters in dienst van de afdeling zijn. Reeds kort na de oprichting van de afdeling startte ook de sectie reclasering. In goede samenwerking met het Genootschap heeft deze sectie, die (gelukkig!) niet zo groot is als die voor de gezinsverzorging, in alle stilte die bij dit werk past, haar nut bewezen. Er zijn thans 8 leden-toezichthouders en één celbezoeker.

Een zeer belangrijk jaar voor ons was 1960. Toen ging de afdeling namelijk over tot de aanstelling van een maatschappelijk werkster met volledige dagtaak, terwijl tegelijkertijd een eigen kantoor kon worden gehuurd en ingericht (dit laatste werd mogelijk gemaakt door een gift van het Koningin Juliana Fonds). De maatschappelijk werkster kreeg enerzijds de leiding over het gezinsverzorgingswerk (hetgeen voordien aanvankelijk door een vrijwilligster en later door een part-time kracht werd gedaan maar daarnaast kon zij zich nu gaan wijden aan het uitvoerend algemeen maatschappelijk werk, waaraan naar onze mening in een stad als Zwolle zeker behoefte bestaat. Dit bleek ook wel want reeds spoedig wist men het spreek-

uur op ons kantoor te vinden, hoewel daar betrekkelijk weinig ruchtbaarheid aan werd gegeven.

Helaas hebben wij sindsdien nogal met moeilijkheden, wat betreft de personeelsvoorziening, te kampen gehad. Reeds het volgende jaar moest de maatschappelijk werkster zich om gezondheidsredenen terugtrekken. Gelukkig konden wij vrijwel direct in de vacature voorzien, maar zo'n persoonswisseling is natuurlijk toch een handicap, vooral wanneer het werk nog in opbouw is.

Het werk van de sectie gezinsverzorging nam zo snel toe dat dit een te belangrijk deel van de tijd van de maatschappelijk werkster in beslag ging nemen. Er werd toen een tweede, half-time functionaris aangetrokken, die de maatschappelijk werkster voor een belangrijk deel van dat gezinsverzorgingswerk moest ontlasten. Ook deze nam echter reeds na korte tijd om persoonlijke redenen ontslag. Haar opvolgster was nauwelijks ingewerkt toen zij op doktersadvies het werk tijdelijk moest staken. Dat is de situatie waarin wij op dit ogenblik nog verkeren.

Door al deze moeilijkheden moesten wij ons noodgedwongen beperken in de ver-

dere uitbouw van ons algemeen maatschappelijk werk om althans het 'bedrijf' van de gezinsverzorging (met zoveel personeel en afnemers!) goed te laten lopen.

We hopen echter binnenkort opnieuw de schouders eronder te kunnen zetten. Een belangrijke steun daarbij zal zijn een groeiende afdeling. Thans reeds doen velen mee, niet alleen in de hiervoor genoemde secties, maar ook met andere werkzaamheden, als daar zijn de jaarlijkse collecte, de lotenverkoop, Sint-Nicolaasactie, organisatie congres, enz.

Maar toch is een veel groter ledental noodzakelijk om bij voortduring het nodige aantal medewerkers te vinden, terwijl daarnaast ook de financiële zijde van ons werk een groter aantal leden vraagt.

We hopen dan ook dat door het feit dat het congres in Zwolle wordt gehouden Humanitas hier zoveel publiciteit krijgt, dat dit binnenkort uit een versterkte ledenwinst zal blijken. Ook om die reden zullen wij dan blij zijn dit congres mee te mogen helpen voorbereiden.

De voorzitter van de afdeling Zwolle,
ir. H. van Smaalen

Wat de volkstellingscijfers

ons zeggen en verzwijgen

(vervolg van pagina 3)

ten aan (intergemeentelijk, oecumenisch).

3e. Doordenking van de in de steden en ten plattelande te voeren kerkelijke strategie. Landelijk, provinciaal en regionaal zal de kerk aan totaalplanning hebben te doen, zo lezen wij, gericht op efficiënt en adequaat gebruik van alle ter beschikking staande krachten.

Zodra we van een groep in de samenleving horen dat hij aan strategie en totaalplanning gaat doen, is er reden voor alle overige Nederlanders om zich af te vragen: heeft die strategie straks ook gevolgen voor mij? Als de drie genoemde prioriteiten werkelijk ter hand genomen worden, dan zal er vooral sprake zijn van allerlei acties, gericht op degenen die in leidende kringen van de Hervormde Kerk als 'hervormd' worden beschouwd. Maar wat bepaalt nu of iemand 'hervormd' is? De godsdienst van de ouders? Doop? Registratie voor de kerkelijke belasting? Belijdenis? Lidmaatschap van een gemeente of vereniging? Kerkbezoek? Vermelding bij de burgerlijke stand?

Hier staan al zeven vraagtekens, en er komen er nog meer bij als we vragen: Wie zijn de mensen genoemd onder punt 1, 'meer of minder van de kerk vervreemden?' Daar zullen velen bij zijn die op een strategische benadering van hervormde zijde met verbazing, misschien afwijzing, zullen reageren, nog afgezien van de zeer velen die er onverschillig bij zullen blijven. De lezer vraagt zich nu misschien af ... wat voor verband houdt dit alles met ons maatschappelijk werk?

Hij kan ervan overtuigd zijn: zeer veel! We hopen dit straks nog te verduidelijken.

De reactie van het sociaal instituut van de Herv. Kerk is de haast enig mogelijke reactie van hervormde zijde op het simpele statistiekje zoals het hier staat afgebeeld, waarin de 'NH-lijn' immers een voortdurende vrij sterke dalende vertoont.

De vereniging Humanitas, maatschappelijk werk verrichtend, voor hen die vrij

van leerstelligheid vragen te worden benaderd, en in het bijzonder gericht op de buitenkerkelijken, zal zich het meest interesseren in de statistische lijn die met 'onkerkelijk' is aangeduid.

We zijn al vele malen gewaarschuwd hoe weinig de nominale opgaven bij de volkstelling zeggen omtrent de werkelijk in onze samenleving aanwezige getalsterkte van de levensbeschouwelijke groeperingen. Vrij zeker mogen we de lijn 'onkerkelijk' wat steiler omhoog tekenen. En als we dat doen dan passeert hij vrij spoedig de dalende 'hervormde' lijn, om verder op de tweede plaats onder de 'r.-k. lijn' geleidelijk aan te stijgen. Krijgen we dan in Nederland de 'Franse situatie': een hoofdzakelijk in katholiek en buitenkerkelijk onder te verdelen samenleving?

Of en hoe snel de ontwikkelingen in deze of dergelijke richting zullen plaatsvinden hangt o.m. af van de uitvoering van de strategische plannen van hervormde en andere instituten.

Overigens is het hervormd sociologisch instituut niet het enige dat zich voor de volkstelling interesseert en daaruit bepaalde conclusies trekt. Er is de laatste tijd veel onderzoek ingesteld naar de verschijnselen der buitenkerkelijkheid, waarbij o.m. ook het Humanistisch Instituut voor Sociaal onderzoek zijn medewerking verleende. Ook het Katholiek Sociaal Kerkelijk Instituut publiceerde dit jaar een rapport 'Kerkelijkheid en Kerkheid in Nederland', waarvoor o.m. de cijfers van het Centr. Bureau voor de Statistiek werden gebruikt.

Het katholieke rapport komt tot de conclusie dat de onkerkelijkheid in Nederland, als gevolg van 'afvalligheid' uit de R.-K., Herv., e.a. kerken, vooral in de grote steden 'tot bedenkelijke hoogte is gestegen.'

Het is jammer dat wetenschappelijk onderzoek, als het door kerkelijke instituten wordt ingesteld, onvermijdelijk een stuk objectiviteit verliest en de toon meekrijgt van de in eigen kring levende ongerustheden omtrent de waargenomen sociale ontwikkelingen. Als de vereniging Humanitas naar het statis-

tiekje kijkt, en dan natuurlijk vooral naar de 'onkerkelijke' lijn, dan zouden ook wij in de verleiding kunnen komen om er subjectief op te reageren en te zeggen 'het gaat goed ...!'

Het buitenkerkelijk volksdeel is naar getalsterkte onderweg om van de derde naar de tweede plaats op te schuiven in de Nederlandse samenleving. Voor onze vereniging mogen we dus rekenen op een stijgend ledental en uitbreiding van het werk dat Humanitas in de samenleving verricht. Zeker, het geeft iedere vereniging moed te weten dat er groei en activiteit is te verwachten. Maar laten we oppassen voor een al te subjectieve en daardoor te simpele kijk op de sociale ontwikkelingen. Laten we ons realiseren dat Humanitas in de Nederlandse samenleving 'nog maar pas komt kijken'. Hoewel we in levensbeschouwelijke zin over veel dingen andere denkbeelden hebben dan de Hervormde of Rooms-Katholieke Kerk, kijken we met bewondering (en misschien wat afgunst) naar wat b.v. het hervormd volksdeel in zijn lange historie aan voorzieningen in de zin van maatschappelijk en cultureel werk heeft opgebouwd. Als de hervormde bevolkingsgroep verhoudingsgewijs kleiner wordt dan is dat ook voor Humanitas een reden voor ongerustheid: als daar dingen verloren gaan, kunnen wij er dan iets voor in de plaats stellen. . . ?

Van kerkelijke zijde zijn ook instituten in de samenleving opgericht waar Humanitas kritiek op heeft, en waarvan we zeggen: dat doen wij anders, beter. Kunnen we steeds de daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid dragen?

Onze numeriek nog steeds kleine vereniging (wat is 17.000 leden op ruim 2.100.000 buitenkerkelijken en ruim elf miljoen Nederlanders) staat voor een onoverzienbare taak. Ook onze vereniging zal, het oog gericht op de bevolkingsstatistiek, over haar strategie en totaalplanning (als men het zo wil nemen) moeten nadenken. In het verleden heeft dit denken al tot enkele conclusies geleid: — ons werktelein moet het totale terrein van het maatschappelijk werk bestrijken. — We moeten daaruit voorlopig een keuze doen en die vormen van hulpverlening organiseren waaraan in de samenleving landelijk en plaatselijk allereerst behoefte lijkt te bestaan. — we moeten daarbij 'dubbel werk' vermijden en bij alles wat we ondernemen eerst de samenwerkingsmogelijkheden onderzoeken met reeds bestaande organisaties, zonder het eigen karakter van onze vereniging aan te tasten.

Nu, in 1963, zullen we ons moeten gaan bezinnen op nieuwe vraagstukken waarvoor de vereniging zich, gezien de

sociale ontwikkeling in Nederland, geplaatst ziet. Onder andere de volgende vragen zijn in diverse kringen van de vereniging al gesteld:

— is de huidige organisatie van de vereniging geschikt om de te verwachten uitbreiding van het ledental en het maatschappelijk werk op te vangen?

— hoe stimuleren we de groei van het ledental?

— hoe financieren we de uitbreiding van diverse vormen van deskundige hulpverlening, voor zover overheidssubsidies de kosten niet dekken?

— hoe bevorderen we de bekendheid van Humanitas in de samenleving naar minstens twee kanten: naar de kant van de hulpzoekenden die wij zouden kunnen helpen, en naar de kant van degenen die door lidmaatschap of vrijwillige medewerking Humanitas kunnen maken tot daadwerkelijk één van de drie grote landelijke organen voor maatschappelijk werk?

Het congres 1963 stelt ons in staat op basis van enkele nieuwe sociaal wetenschappelijke gegevens naar oplossingen te zoeken.

In aanvulling daarop kunnen we thans beschikken over nieuwe publikaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Tegen eind oktober zal een uitvoerige publikatie over de kerkelijke gezindten verschijnen (13de Algemene volkstelling, 31 mei 1960. Deel 7. Kerkelijke gezindte. B. Voornaamste cijfers per gemeente). Deze publikatie zal voor elke gemeente de eindcijfers bevatten voor 13 categorieën, alsmede de procentuele sterkte van de vijf hoofdgrepen (rooms-katholiek, Nederlands hervormd, gereformeerd, overige, geen) t.o.v. de totale bevolking in de betrokken gemeente. Deze verhoudingscijfers zijn tevens verwerkt in vijf los bijgevoegde cartogrammen. Voorts is een tabel opgenomen met de sterkte van verschillende kleinere groeperingen in een aantal grotere gemeenten en groepen van gemeenten. De publikatie kan worden besteld bij het Centraal Bureau voor de Statistiek, Oostduinlaan 2, 's-Gravenhage als Volkstelling 1960, Deel 7. B. De prijs zal ca. f. 8,50 bedragen.

Deze gegevens zijn ook per provincie in een publikatie 'Nederland en de provincies' verschenen.

Met toestemming van het CBS publiceren we hier nog enkele tabellen, die door het CBS reeds werden gepubliceerd in Mededeling alg. Volkstelling 1960. No. 7 (kerkelijke gezindte) en andere publikaties.

P. Albarda

Staat 1. Verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte, 1947 en 1960

Kerkelijke gezindten	31 mei 1947	31 mei 1960	Verhoudingscijfers		
			Toeneming in pct. sinds 1947	In pct. van de totale bevolking op 31 mei	
				1947	1960
Rooms-katholieken	3.703.572	4.634.470	25,1	38,5	40,4
Nederlands-hervormd	2.988.839	3.240.490	8,4	31,0	28,3
Gereformeerd	935.956	1.068.590	14,2	9,7	9,3
Overige kerkelijke gezindten	355.918	416.180	16,9	3,7	3,6
Geen kerkelijke gezindte	1.641.214	2.102.230	28,1	17,1	18,4
Totale bevolking	9.625.499	11.461.960	19,1	100	100

Staat 2. Procentuele verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte in 1947 en 1960 in elke provincie en in elke gemeente met meer dan 100.000 inwoners

Provincies en gemeenten boven 100.00 inwoners	Rooms-katholiek		Nederlands-hervormd		Gereformeerd		Overige kerkelijke gezindten		Geen kerkelijke gezindte	
	1947	1960	1947	1960	1947	1960	1947	1960	1947	1960
Groningen	6,0	6,7	41,6	39,2	21,2	20,4	4,2	4,6	27,0	29,1
Friesland	7,3	8,0	39,7	38,2	24,4	24,1	5,2	5,5	23,4	24,2
Drente	7,0	8,4	60,2	55,8	16,0	15,5	3,8	4,8	13,0	15,5
Overijssel	30,3	31,9	41,4	37,4	11,6	12,2	3,3	3,5	13,4	15,0
Gelderland	38,1	39,3	44,2	40,2	7,7	8,0	2,6	3,1	7,4	9,4
Utrecht	31,5	32,0	38,8	35,7	11,0	11,1	4,8	4,7	13,9	16,5
Noord-Holland	29,3	30,6	22,7	20,2	6,9	6,6	6,9	5,9	34,2	36,7
Zuid-Holland	24,5	25,3	39,0	36,4	11,6	11,1	3,8	3,9	21,1	23,3
Zeeland	25,7	26,8	45,5	43,1	20,2	20,0	2,0	2,2	6,6	7,9
Noord-Brabant ..	89,4	89,0	6,5	6,3	2,0	2,0	0,6	0,8	1,5	1,9
Limburg	94,5	94,4	2,8	2,9	0,6	0,6	0,8	1,0	1,3	1,1
Amsterdam	23,3	23,5	19,0	16,9	5,0	4,9	7,5	6,3	45,2	48,4
Rotterdam	20,9	21,5	33,9	31,6	9,9	9,1	4,0	3,9	31,3	33,9
's-Gravenhage	28,6	29,1	31,0	28,5	7,6	7,2	5,4	5,4	27,4	29,8
Utrecht	37,7	37,3	32,2	29,1	6,6	7,2	5,8	5,6	17,7	20,8
Haarlem	34,5	35,1	20,3	18,1	5,7	5,8	7,8	6,3	31,7	34,7
Eindhoven	79,7	79,3	9,7	9,1	2,9	3,2	2,0	1,9	5,7	6,5
Groningen	9,6	9,8	26,8	24,1	14,6	15,0	6,1	5,7	42,9	45,4
Tilburg	95,2	95,1	2,7	2,5	0,5	0,6	0,5	0,6	1,1	1,2
Nijmegen	79,0	80,5	12,7	10,6	1,5	1,5	2,0	1,9	4,8	5,5
Enschede	26,0	27,9	34,2	30,9	8,0	8,0	5,5	4,8	26,3	28,4
Arnhem	40,8	39,8	29,7	26,8	4,8	5,7	5,1	4,4	19,6	23,3
Breda	86,1	85,2	7,8	7,9	1,5	1,9	1,2	1,3	3,4	3,7
Apeldoorn	15,6	18,0	53,6	47,5	10,3	10,6	5,9	5,2	14,6	18,7
Hilversum	27,1	28,4	27,4	24,4	8,4	8,1	9,2	8,5	27,9	30,6

Het percentage rooms-katholieken is onder de Nederlandse bevolking toegenomen van 38,5 in 1947 tot 40,4 in 1960 en dat voor de volgens hun opgave niet tot een kerkgenootschap behorende personen van 17,1 tot 18,4. Daartegenover stond een vermindering voor de Nederlands-hervormden (van 31,0 tot 28,3), de gereformeerden (van 9,7 tot 9,3 pct.) en de gezamenlijke overige kerkelijke gezindten (van 3,7 tot 3,6 pct.).

Hieraan kan worden toegevoegd, dat de verschuiving in de leeftijdsverdeling van de totale bevolking zich voor elk der bovenvermelde groepen heeft voorgedaan: een relatief toegenomen aantal jeugdigen (tot 20 jaar) en bejaarden (65 en ouder) en een verminderd percentage voor de 20-64-jarigen. Deze verschuiving is echter niet voor alle

groepen even sterk geweest Van de personen van 0-19 jaar is thans 44,8 pct rooms-katholiek (tegen 43,4 in 1947) en 17,7 zonder kerkelijke gezindte (tegen 16,6) terwijl in deze leeftijdsgroep Nederlands-hervormden en gereformeerden minder sterk en de overige kerkelijke gezindten in gelijke mate zijn vertegenwoordigd als in 1947. Weer anders is het beeld voor de bejaarden. Van de personen van 65 jaar en ouder hebben thans 15,1 pct opgegeven niet tot een kerkgenootschap te behoren tegen 10,5 pct in 1947. Ook het percentage voor de groep 'overige' was maar weinig hoger (6,1 tegen 6,0). Lager waren zij zowel voor rooms-katholieken (31,6 tegen 32,8 pct.), Nederlands hervormden (38,0 tegen 41,3) als gereformeerden (9,2 tegen 9,4).

Programma

tweejaarlijks congres

Te houden in Zwolle op 26 en 27 oktober in de stadsschouwburg 'Odeon'

A. Tijdschema van de zittingen

Zaterdag 26 oktober 1963

(openbaar en bijzonder gedeelte)

Eerste zitting: 15.30–18.00 uur

Gezamenlijke warme maaltijd 18.00–19.30 uur

Tweede zitting: 19.30–22.00 uur

Zondag 27 oktober 1963

(huishoudelijk gedeelte)

Derde zitting: 9.30–12.30 uur

Gezamenlijke broodmaaltijd: 13.00–14.00 uur

Vierde zitting: 14.00–16.00 uur

B. Agenda van het congres

Eerste zitting

Middagthee en gelegenheid tot kennismaking en begroeting.

Openingsrede door de voorzitter.

Mededelingen voor het openbaar gedeelte.

Begroeting van het congres door de burgemeester van Zwolle.

Inleiding door drs. H. van Wieringen:

'Wie zeggen: 'Wij zijn nergens bij aangesloten.'

Inleiding door prof. dr. T. T. ten Have:

'Humanitas in de Nederlandse samenleving.'

Pauze

Tweede zitting

Gelegenheid tot indienen van schriftelijke vragen.

Vragen aan de inleiders worden gesteld door:

Drs. J. A. Launspach, Arnhem

Drs. C. De Galan, Middelburg

Dr. P. Thoenes, Amsterdam

Drs. J. B. M. Cohen-Wiener, Groningen

Discussie onder leiding van de voorzitter.

Samenvatting en sluiting van het openbaar gedeelte.

Derde en vierde zitting,

onderbroken door een pauze om 13.00 uur voor de maaltijd.

1. Opening van het huishoudelijk gedeelte.
2. Mededelingen en ingekomen stukken.
3. Rapport van de congresverslagcommissie 1961.
4. Benoeming congresverslagcommissie 1963.
5. Beleid bestuur, waaronder begrepen:
 - a. jaarverslagen secretariaat 1961 en 1962;
 - b. jaarverslagen penningmeester 1961 en 1962;
 - c. verslag controlecommissie financiën.
6. Benoeming controlecommissie financiën 1963 en 1964.
7. Beleid redactie kaderorgaan Humanitas 1961 en 1962.
8. Beleid redactie ledenorgaan Van Mens tot Mens 1961 en 1962.
9. Behandeling congresvoorstellen.
10. Bestuursverkiezing.
11. Afscheid voorzitter.
12. Sluiting.